

Závěrečná zpráva

Rezidenční suburbanizace v obci Kamenice

Zpracovali: **Lukáš Bajt**
 Stanislava Bicanová
 Kateřina Hovorková
 Jana Korytářová
 Vlasta Mašková
 Sylva Švihelová
 Markéta Worschová

Září 2013

Struktura práce:

Úvod	3
Metodika práce	4
1. Vývoj počtu obyvatel v souvislosti se suburbanizací a její projevy ve struktuře oslovených respondentů	5
2. Sociální vazby	9
3. Domácnosti	12
4. Aktivity v obci Kamenice a využívání služeb v obci občany	14
5. Doprava v obci Kamenice	16
Závěr	19
Vlastní fotodokumentace	21
Použité zdroje	23

Úvod

Výzkumná zpráva se zaměřuje na oblast tzv. rezidenční suburbanizace, tedy na proces související se stěhováním obyvatel a jejich bydlením. „V případě rezidenční suburbanizace sledujeme především výstavbu nového bydlení v zázemí města a postupný odliv lidí z jádrového města do nových rodinných (v poslední době i bytových) domů v okolních obcích.“ [Ouředníček a kol. 2008]. Na rezidenční suburbanizaci může být nahlíženo nejen z pohledu typů, ceny a lokalizace rostoucí rozvolněné zástavby s nízkou hustotou na předměstí, ale také jako na proces měnící sociální prostředí způsobující odliv bohatších a aktivnějších obyvatel, mladých rodin z městských center [Baše, Cílek 2005]. Výsledkem suburbanizace jsou nejen nově vznikající satelitní městečka, homogenní rezidenční čtvrtě, kde developéři vytváří luxusní samostatné či řadové jedno či dvoupodlažní bydlení zejména v rodinných domech se zahradou bez návaznosti na stávající zástavbu obce, ale probíhá i prostřednictvím rekonstrukcí uvnitř již existující zástavby [Sýkora 2003].

V případě předkládané zprávy se výzkum týká obce Kamenice, která se nachází v suburbánním zázemí jádrového města Prahy, konkrétně 20 km jihovýchodně od hlavního města. Obec se nachází v první suburbánní zóně Prahy, tedy v oblasti s největší intenzitou přistěhování a objemu bytové výstavby. Zóna je charakterizována počtem přistěhovalých na 100 obyvatel v obci (1997-2010) a to hodnotou 64 za rok a s průměrným ročním počtem nových bytů v obci (1997-2010) 234 [Ouředníček a kol. 2012].

Cílem práce je zmapovat vývoj dynamického procesu, kterým je právě suburbanizace, a to prostřednictvím dvou oblastí. Na jedné straně se jednalo o nalezení teoretického základu a shromáždění sekundárních dat v podobě dostupné tématické literatury, datových zdrojů a to vše pro pochopení situace, ve které se obec Kamenice nacházela a nachází v souvislosti s historickým vývojem počtu obyvatel, jejich strukturou, změnách zástavby, ale také aktivit vyskytujících se v obci. Na straně druhé pak cílem byl intenzivní hloubkový výzkum ve sledované lokalitě se získáním primárních dat v terénu s možností vyzkoušet si efektivnost metod jejich sběru a jejich následnou analýzu ve snaze navázat a potvrdit či vyvrátit výzkumné otázky vycházející z teoretického základu. V některých tématech se dotazníkové šetření s teoretickým podkladem neprolínalo, přesto některé tyto kapitoly byly pro úplnost do zprávy zahrnuty.

Snahou terénního šetření v podobě dotazníkového šetření bylo mimo jiné pokusit se zachytit vztah mezi staro a novousedlíky, jejich aktivitami a angažovaností v obci. „Náhlý růst

suburbií – satelitních čtvrtí s sebou přináší některé neočekávané problémy jako je rozdělení dříve celkem jednotných vesnic na starousedlíky a novousedlíky s různými, často protichůdnými cíly (i vlastními kandidáty na obecní zastupitele), dále zvýšené náklady na výstavbu a údržbu komunikací a technických sítí, tlak na výstavbu nových silnic, ale také zároveň ubývání volného prostoru, kudy lze tyto komunikace vést.“ [Baše, Cílek 2005].

Metodika práce

Při zpracování teoretického základu bylo využito publikací vydávané Urbánní a regionální laboratoří (URRlab), Ouředníček (2006, 2008, 2012) a Sýkora (2003). Pro analýzu struktury a vývoje počtu obyvatel bylo využito zejména publikací a datových zdrojů poskytovaných Českým statistickým úřadem (Databáze demografických údajů za obce ČR - 1971-2011, Sčítání lidu, domů a bytů - 2001, 2011). Dále bylo využito internetových stránek obce Kamenice, na kterých je publikován Zpravodaj Kamenice informující každoměsíčně o aktivitách v obci. Sledované aspekty pak byly srovnávány s okolím sledované obce a to v předem stanoveném území skládajícím se z 11 obcí včetně obce Kamenice (Kostelec u Křížků, Krhanice, Křížkový Újezdec, Petřikov, Pohoří, Popovičky, Radějovice, Řehenice, Sulice a Velké Popovice).

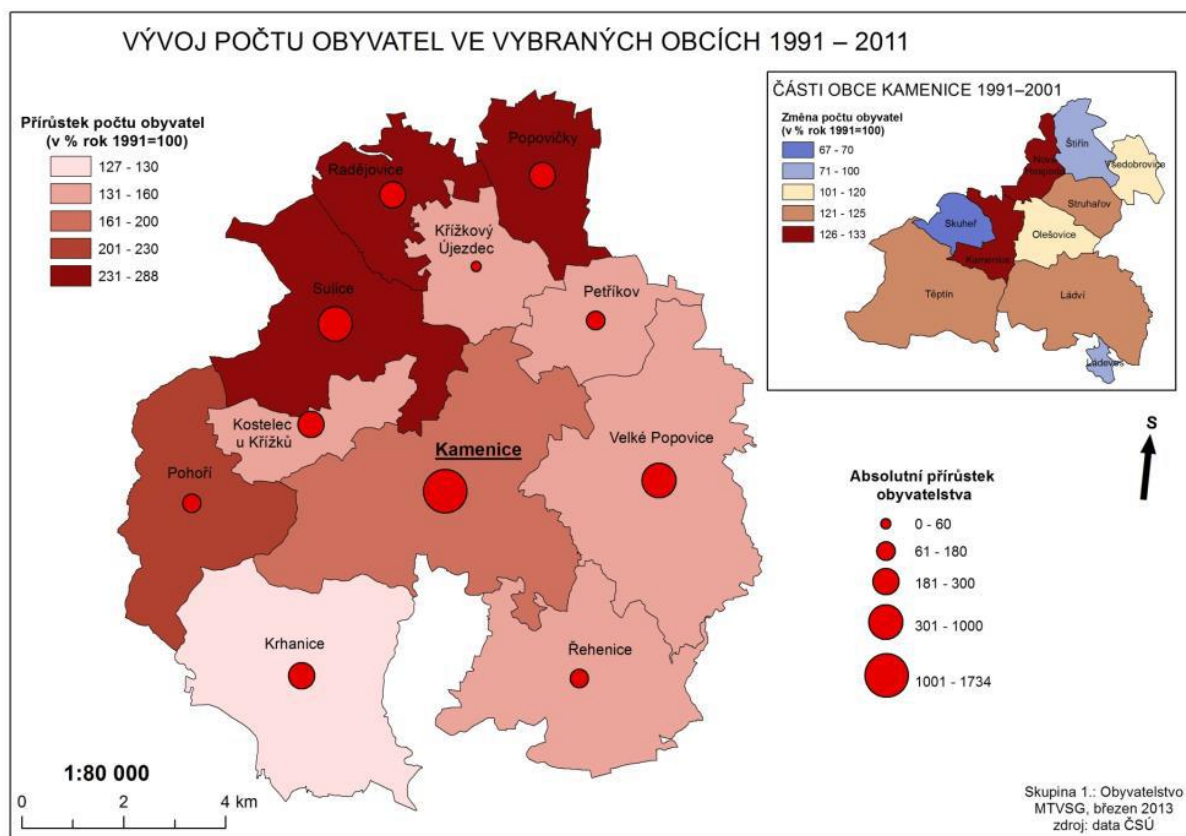
V obci Kamenice bylo za účelem zmapování situace uskutečněno terénní šetření v souvislosti s rezidenční suburbanizací a jejím vlivem na obyvatele, sociální a ekonomické prostředí, a to prostřednictvím pozorování, a dotazníkové šetření, také byl umožněn rozhovor s místním starostou panem Ing. Pavlem Čermákem. Z rozhovoru se starostou, jakožto významným místním aktérem, bylo zjištěno, že se obec k problematice suburbanizace staví v určitých případech již spíše restriktivně, neboť se snaží omezit velmi rozšířenou přestavbu rekreačních objektů v rodinné domy k trvalému bydlení, což poukazuje na typ suburbanizace vyskytující se v našich podmínkách, kdy je podoba suburbanizace jiná než výstavba tzv. „vodorovných“ sídlišť, jedná se např. o další přeměnu venkovských obytných a hospodářských objektů, upravených pro individuální rekreaci, dnes často znovu měněných pro trvalé bydlení [Baše 2004]. Co se týče vztahu mezi starousedlíky a novousedlíky, nebyli zde podle starosty pozorovány žádné významné konflikty k řešení. V této souvislosti starosta také upozornil na eventuelní využití možného sociálního bydlení na podporu obyvatel v těžké životní situaci. Starosta nás obeznámil se situací na trhu práce v obci a upozornil na největší zaměstnavatele, stejně tak se vyjádřil, podle jeho názoru, k dostatečné nabídce služeb v obci.

Následně probíhající dotazníkové šetření bylo realizováno ve všední den, konkrétně v pátek 25.4.2013 a to přibližně mezi 9 a 16 hodinou, pro zastížení nejen obyvatelstva v důchodu, či žen na mateřské dovolené, ale také pracujících obyvatel. Respondenti byli zastavováni na ulici, při snaze oslovit takové obyvatelstvo, které by reprezentovalo skutečnou věkovou a genderovou strukturu obyvatel obce Kamenice. Tazatelům se podařilo oslovit 110 respondentů, tedy místních obyvatel bydlících v obci. Dotazník obsahoval otevřené, uzavřené a polouzavřené otázky, které se pro hodnocení daly rozdělit do několika tématických okruhů. Odpovědi byly zpracovány prostřednictvím statistického programu SPSS. Zhodnocení pozorování je poté deklarováno prostřednictvím pořízené fotodokumentace.

1. Vývoj počtu obyvatel v souvislosti se suburbanizací a její projevy ve struktuře oslovených respondentů

Kapitola je věnována propojení datových zjištění vývoje přirozeného a migračního přírůstku obyvatel, spolu se známými vlnami suburbanizace v okolí Prahy, které se následně prokázaly prostřednictvím primárních dat o délce života respondenta v obci. V porovnání s okolím, se jedná o obec, která se nachází spíše na vnější hranici suburbánní zóny Prahy, pokud se zaměříme na obce v jejím okolí, které jsou blíže Praze (Sulice, Radějovice, Popovičky), počet obyvatel se zde v některých případech až ztrojnásobil, naopak na jihu sledovaného okolí obce již území vykazuje nárůst menší (30%) (viz mapa 1). „Příliv obyvatelstva spojený s novou výstavbou se tak v první polovině 90. let omezoval na několik málo obcí. Postupně však dochází ke gradaci rezidenční suburbanizace a rozšiřování prstence kolem velkých měst.“ [Ouředníček a kol. 2012].

Mapa 1.: Vývoj počtu obyvatel ve vybraných obcích 1991-2011

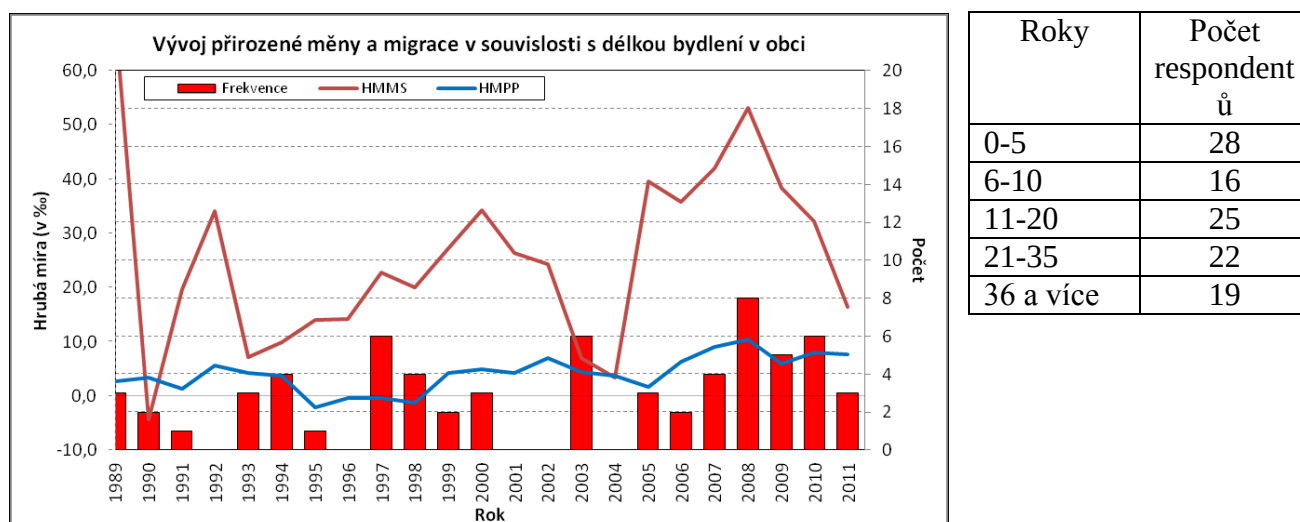

Zdroj: [Elektronicky: ČSÚ]

K nejvýraznějšímu nárůstu počtu obyvatel v obci Kamenice docházelo po pádu komunismu a uvolnění restriktivních opatření s ním souvisejících. Mezi lety 1991-2011 se tak počet obyvatel v obci prakticky zdvojnásobil. Ze 110 oslovených respondentů v dotazníkovém šetření jich 60 % bydlí v obci teprve maximálně 20 let a méně, jedná se tedy převážně o obyvatele nově přistěhované, uskutečňující si svůj „americký sen“ v podobě možnosti, volnosti uskutečňovat si vlastní představu bydlení. Po pádu komunismu se suburbanizace rozvíjí pozvolna z důvodu, že rodinné kapitály nejsou příznivé k tomu, aby bylo možné pořídit si individuální bydlení. O plnohodnotné suburbanizaci tak můžeme mluvit až od roku 1995, kdy se rozvoje zázemí ujímají velcí developéři a na bankovním trhu se začíná objevovat nový trend – hypotéky. Významnou roli pro přistěhování 1997-1998 mohl hrát i další rozvoj významného místního zaměstnavatele - firmy Strojmetal, který právě v tomto období rozšiřoval svoji výrobu a zahájil zahraniční spolupráci s firmou Alcan Singen GmbH. V zázemí bylo dokončeno také postupně několik megalomanských projektů společností jako je například Central Group nebo Ekospol. A spolu se spojením městskou

hromadnou dopravou Prahy v rámci systému ROPID po roce 2000 se obec stává dynamicky se rozvíjející. K poslední významné vlně suburbanizace došlo konkrétně mezi lety 2007-2009 (viz graf 1), kdy nastává největší boom, masivní fáze suburbánní výstavby v celé ČR. „V následném období 2009–2011 nastává fáze (částečného) útlumu v důsledku ekonomické krize, zpomalení výstavby nových bytů, částečně také nasycení trhu, silné populační ročníky 70. let již mají své bydlení.“ [Ouředníček a kol. 2012].

Graf 1.: Vývoj přirozené měny a migrace v souvislosti s délkou bydlení v obci

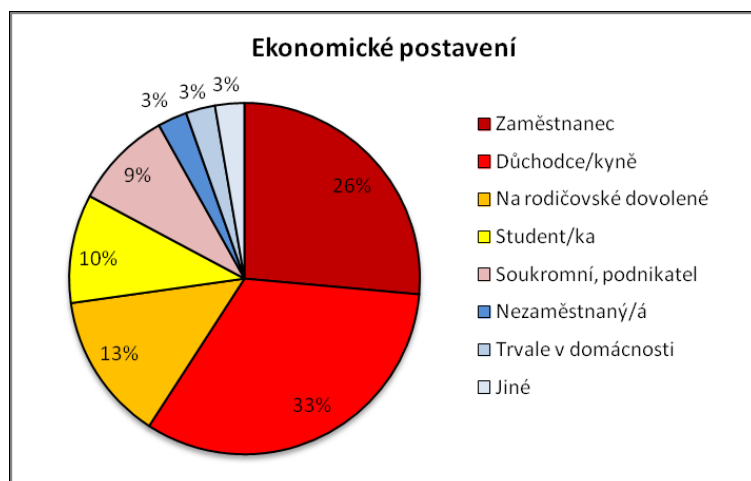

Zdroj: Databáze demografických údajů za obce ČR, 1971-2010, dotazníkové šetření

Co se týče typu bydlení, 62% respondentů uvedlo, že bydlí v rodinném domě, 33% v bytě a 5% v rekreačním objektu. Rekreační objekty se nachází v části obce Skuheř, a právě ta je podle starosty problematická v otázce nedovolených přestaveb rekreačních objektů v rodinné domy pro trvalé bydlení. V obci převažuje bydlení v jedno nebo dvoupodlažních rodinných domech, což je pro suburbánní zázemí typické. Velikost bytu se pohybuje mezi 30 až 90 m². Většina respondentů uvedla standartní velikost bytu, a to 75 m².

V ekonomickém postavení respondentů převažoval podíl důchodců a poté zaměstnaných obyvatel, kde se podíl blížil 30%. Významným byl také podíl respondentů na rodičovské dovolené a studentů. V kategorii Jiné se poté objevila kategorie zaměstnaný důchodce a studentka na rodičovské dovolené (viz graf 2). Podíly mohou být ovlivněny dosažitelností a ochotou respondentů k provedení rozhovoru v ulicích Kamenice, ke kterým byli svolnější starší občané a matky s dětmi, přesto jsme se snažili o zachycení celého spektra obyvatel různého ekonomického postavení.

Graf 2.: Ekonomické postavení

Zdroj: dotazníkové šetření

V rámci dotazníkového šetření bylo osloveno 57 žen a 53 mužů, což odpovídá zjištěnému statistickému rozložení pohlaví v obci (51% žen a 49% mužů). Věk žen se pohyboval od 16 do 81 let. V průměru poté věk dosahoval 46,1 let. Osloveni byli muži ve věku od 16 do 83 let v průměrném věku 44,5 let. Průměrné hodnoty jsou nad průměrem obce, který dosahuje 39 let. Co se týče dosaženého stupně vzdělání, tak u žen z 50% tedy významně převažovalo středoškolské vzdělání s maturitou, vysokoškolsky vzdělaných bylo přes 12% a se základním vzdělání 8%. Muži byli mezi jednotlivými kategoriemi rovnoměrněji rozmístěni, také byli nejvíce zastoupeni muži se středoškolským vzdělání s maturitou a to přes 30% více než ženy, poté také muži s vysokoškolským vzdělání (15%) a se základním vzdělání (13%). Z čehož vyplývá i převažující partnerství mezi dvěma obyvateli se středoškolským vzděláním, což potvrzuje počáteční zjištění o zvyšujícím se počtu středoškolsky vzdělaných obyvatel s maturitou (31%) a vysokoškolsky (20%) vzdělaných obyvatel. Oblast okolí obce Kamenice směrem k Praze označovaná jako trž. Jižní sektor je podle Šnejdové (2004) souvislou oblastí s vysokou mírou nárůstu vzdělanosti v souvislosti s blízkostí dálnice D1 a Benešovskou silnicí č. 603, které byly jedním z dalších pŕsch faktorů suburbánní výstavby a následného přílivu vzdělaného, mladého obyvatelstva. Z 30% se jednalo o obyvatele žijící v dvoučlenné domácnosti, 20% tříčlenné, po 18 % jednočlenné a čtyřčlenné a 10% více než čtyřčlenné domácnosti. Podle statistických údajů v bytových domácnostech taktéž převažují dvoučlenné domácnosti (27%), jednočlenné (21%), tříčlenné (20%), čtyřčlenné (20%), vícečlenné domácnosti (10%). Vícečlenné domácnosti se skládali převážně z rodičů a 2 a více

dětí. V ojedinělých případech se jednalo o třígenerační domácnosti se soužitím prarodičů jednoho z partnerů, rodičů a dětí.

2. Sociální vazby v obci

Suburbanizace s sebou přináší i sociální změny a změny sociálního klimatu v obci, do níž přichází nové obyvatelstvo, většinou mladí, finančně zabezpečení a vzdělaní lidé s jiným životním stylem. Sociální statut starousedlíků a novousedlíků se často výrazně liší, a proto může docházet ke sociálním problémům, sporům až k separaci [Ouředníček 2003: 243; 250, Sýkora 2002: 13-16].

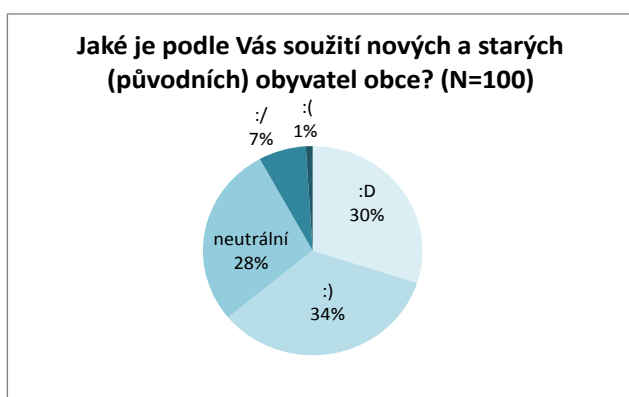
Pro zmapování sociálních vazeb v obci Kamenice jsme obyvatelstvo rozdělili na starousedlíky a novousedlíky podle délky jejich bydlení v obci, a to tak, že mezi novousedlíky řadíme obyvatele, jejichž pobyt v obci nepřesáhl dvacet let. Mezi starousedlíky naopak obyvatele, kteří žijí v obci déle než dvacet let. Podíl novousedlíků tvoří 63 %, tedy většinu oproti druhé skupině (37 %). Toto rozdělení budeme využívat v pozdější analýze.

Pokud bychom se zabývali jednotlivými otázkami a odpověďmi na ně, tak se dle použitých statistických testů mezi skupinami starousedlíků a novousedlíků průměrné odpovědi (mediány) na otázky statisticky významně neliší. V otázce výpomoci mezi sousedy, kde respondenti odpovídali na šesti stupňové škále od velmi často až nikdy, je průměrná odpověď „občas“, kterou zvolilo 35% obyvatel. Druhou nejčastější odpovědí byla odpověď „často“ (18%). Na otázku, zda lidé v okolí pořádají společná setkání, kam jsou zváni lidé ze sousedství, odpovědělo 41 % obyvatel „občas“, tato odpověď byla průměrnou odpovědí všech respondentů. V otázce týkající se vzájemného navštěvování mezi sousedy byla průměrná odpověď „občas“, přičemž 39 % odpovědí bylo právě „občas“, druhou nejčastější odpovědí bylo často 37 %. Na otázku, zda si lidé vzájemně hlídají dům, zalévají kytky či hlídají psa, pokud soused není doma, odpovědělo 55 % obyvatel „ano“ a 25 % občas, průměrná zvolená hodnota byla ano. Tyto odpovědi svědčí o tom, že sousedé jsou si často nápomocni, udržují přátelské vztahy, zároveň lze také hovořit o vysoké míře důvěry mezi sousedy a vyšší míře sociální kontroly.

Na otázku, zda se lidé na ulici zdraví, odpovědělo 83 % respondentů, že ano, a pouze 3 %, že nikdy. Zbývající odpovědi tvořila kategorie „občas“. Tyto výsledky svědčí o nižší anonymitě než té, která je typickou známkou velkých měst.

V poslední otázce ohledně soužití nových a původních obyvatel měli respondenti vybrat takový obrázek obličeje, který odpovídal jejich pocitům ohledně tohoto soužití. Obrázky si lze představit jako škálu odpovědí velmi dobré – dobré – neutrální – špatné – velmi špatné. Třicet procent lidí vybralo nejlepší variantu, která odpovídá výrazu „dobré“ vybralo 34 %, tato odpověď se stala průměrnou odpovědí celého vzorku. Pouhé jedno procento lidí zvolilo jako svou odpověď nejhorší obrázek vyjadřující, že soužití těchto dvou skupin je velmi špatné. Obecně lze tedy říci, že obyvatelé považují soužití starousedlíků a novousedlíků za vyhovující až průměrné (viz graf 3).

Graf. 3: *Soužití nových a původních obyvatel.*

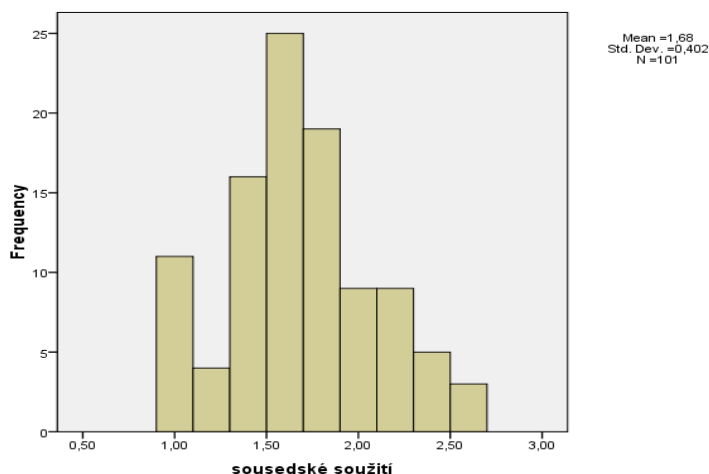

Zdroj: dotazníkové šetření

Pro hlubší posouzení rozdílů v odpovědích na otázky týkajících se sociálních vazeb v obci a potvrzení neprokázaných rozdílů mezi skupinami novousedlíků a starousedlíků, jsme vytvořili z celé baterie otázek škálu od 1 do 3, kde 1 představovala nejpozitivnější pohled na sociální vazby v obci, 3 naopak nejnegativnější. Rozložení odpovědí vidíme v grafu 4, kde se průměr pohybuje okolo hodnoty 1,68. Můžeme tedy říci, že obyvatelé posuzují sociální vazby v obci spíše pozitivně. Tuto škálu jsme nechali korelovat s dvojím rozdělením obyvatel na skupiny novousedlíků a starousedlíků. V první skupině jsme za novousedlíky považovali obyvatele žijící v obci méně než dvacet let, ve druhé skupině obyvatele žijící v obci méně než deset let. V ani jednom z případů se neprokázalo, že by délka pobytu v obci měla vliv na hodnocení sociálních vazeb. Tato škála ovšem pozitivně koreluje s otázkou na posouzení soužití starých a nových obyvatel obce, kdy čím negativnější odpovědi respondenti udávali v baterii otázek, tím negativnější obrázek obličeje vybírali při posouzení soužití dvou skupin.

To znamená, že celkový pocit ze sociální harmonie v obci souvisí s pohledem na soužití dvou významných skupin obyvatel obce.

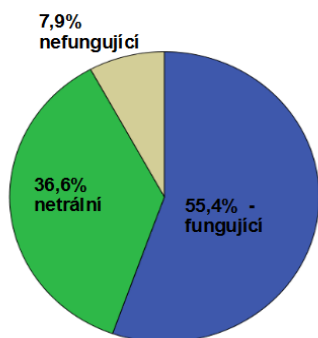
Graf 4: Škála – sociální vazby

Zdroj: dotazníkové šetření

Posledním krokem pro posouzení sociálního prostředí, vazeb v obci bylo vytvoření typologie obyvatel podle jejich názoru/pocitu, který mají ohledně soužití a vztahů obyvatel v obci. Tato typologie byla vytvořena na základě kombinací odpovědí na všechny výše zmiňované otázky. V konečném výsledku vznikly tři kategorie, a to kategorie lidí, o kterých bychom mohli říci, že společnost v obci považují za fungující. Do druhé kategorie jsou lidé, kteří považují společenské vazby v obci za neutrální a poslední kategorie slučuje obyvatele, kteří se vyjadřovali spíše negativně, tedy se dá říci, že na společenství obyvatel v obci pohlíží jako na nefunkční z hlediska sociálních vazeb. Z grafu 5 níže vidíme, že pozitivně vnímá vztahy v obci 55,4 % obyvatel, neutrálně 36,6 % a negativně pouze 7,9 % obyvatel. Lze tedy souhrnně říci, že obyvatelé obce Kamenice vnímá sociální vazby, resp. vztahy spíše pozitivně a jedná se tedy o obci, kde nezačalo docházet k velkým sociálním problémům, tak jak tomu často bývá při přílivu nového obyvatelstva s rozdílným sociálním statutem.

Graf 5 : Sociální vazby

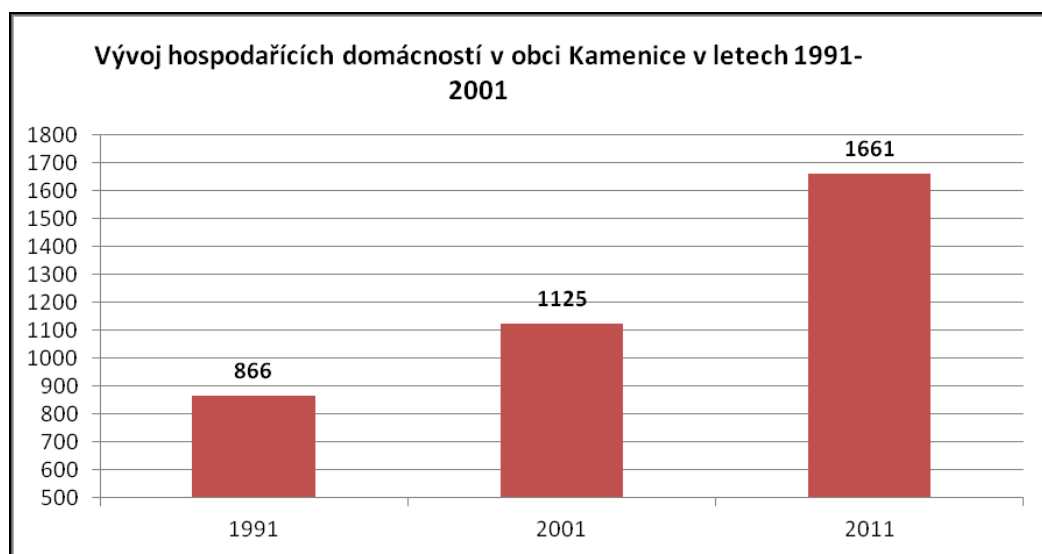

Zdroj: dotazníkové šetření

3. Domácnosti

Domácnosti v obci Kamenice byly zpracovány na základě dat ze Sčítání lidu, domů a bytů za roky 1991, 2001 a 2011. Pro lepší uchopení byly zvoleny hospodařící domácnosti namísto cenзовých, z důvodu ekonomických vazeb domácností namísto příbuzenských vazeb. Změny v demografickém vývoji obce Kamenice se přirozeně odráží i ve vývoji domácností. V období od Sčítání lidu, domů a bytů v roce 1991 až do posledního SLBD 2011 se celkový počet hospodařících domácností takřka zdvojnásobil (viz graf 6). Hlavní příčinou růstu počtu domácností je projev suburbanizace, tedy nová výstavba domů a bytů, vývoj přirozeného přírůstku, na který má vliv zejména migrace nových obyvatel do obce.

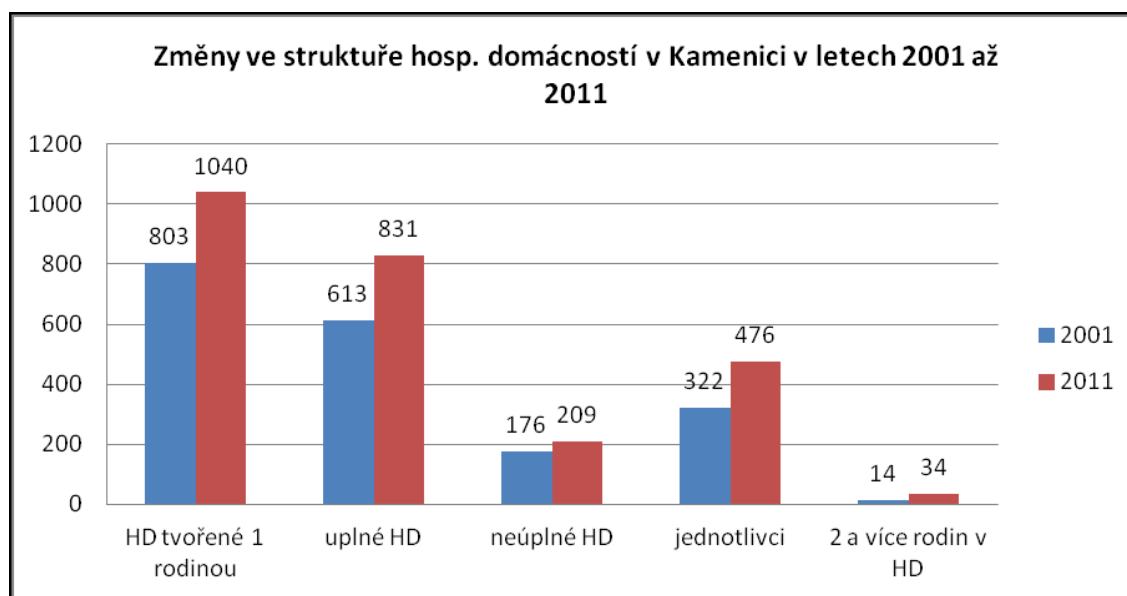
Graf č. 6: Vývoj hospodařících domácností v obci Kamenice v letech 1991-2001

Zdroj: [Elektronicky: SLBD 2001, 2011]; vlastní zpracování a úprava

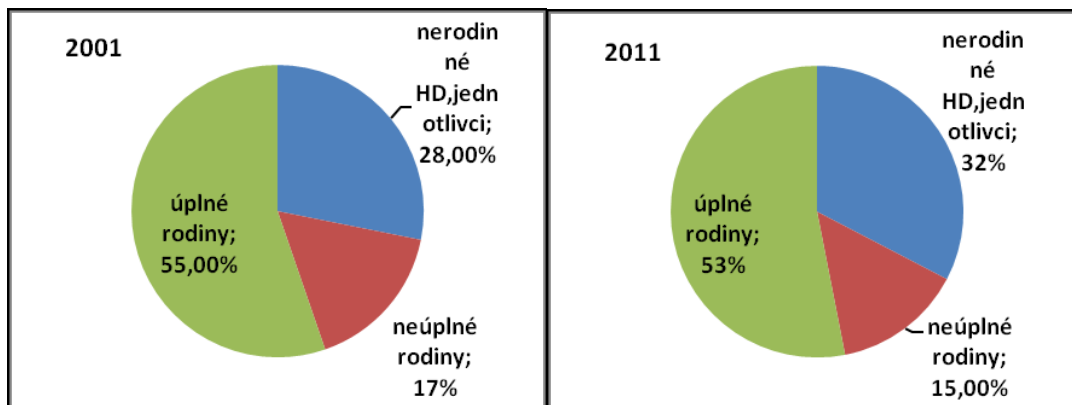
Změny ve struktuře hospodařících domácností (viz graf 7) koresponduje s vývojem struktury obyvatelstva v dané obci. Zejména nárůst nerodinných domácností, tedy domácností jednotlivců, evidujeme o více jak 30% mezi lety 2001 až 2011. Tento jev souvisí s nárůstem samostatně hospodařících obyvatel ve věku 30-35 let a obyvatel předdůchodového a důchodového věku 55 a více a 65 a více. Tento trend souvisí i s celorepublikovým vývojem, kdy již každá čtvrtá hospodařící domácnost v naší republice je domácnost jednotlivce [Elektronicky: ČSÚ]. Počet hospodařících domácností tvořených jednou rodinou se během období 2001 až 2011 navýšil o 27%. Procentuální podíl úplných (zastoupení otce a matky) a neúplných (zastoupení pouze jednoho z rodičů a nejméně jedno dítě) hospodařících domácností s porovnáním s domácnostmi jednotlivců můžeme vidět na grafu číslo 5 a 6. I zde můžeme vidět zvýšení podílu nerodinných HD a jednotlivců.

Graf č. 7: *Změny ve struktuře hospodařících domácností v Kamenici v letech 2001 až 2011*

Zdroj: [Elektronicky: SLBD 2001, 2011]; vlastní zpracování a úprava

Graf č. 8, 9: *Vývoj podílů (%) typů hospodařících domácností mezi lety 2001 až 2011 v obci Kamenice*

Zdroj: SLBD 2001, 2011; vlastní zpracování a úprava

Celkově můžeme říci, že v době mezi lety 2001 – 2011, tedy v době neaktivnější suburbanizace obce Kamenice, se celkový počet domácností zvýšil o 32,2% (viz graf 8), ale podíl jednotlivých typů HD neprodělal zásadní změnu. Úplné rodiny si stále drží nadpoloviční většinu a hospodařící domácnosti jednotlivců a neúplné rodiny se ve značný prospěch domácností jednotlivců dělí o zbytek podílu HD v obci Kamenice.

4. Aktivity v obci Kamenice a využívání služeb v obci občany

Obec Kamenice, patřící do Ladova kraje či kraje barona Ringhoffera, nabízí svým občanům mnoho společenských a zájmových aktivit a také kulturní využití. Můžeme ji tak považovat za aktivní kulturní obec? Více o obci se můžeme dozvědět z jejich webových stránek či z facebooku, který má aktivní od října 2012 nebo z místního zpravodaje, který je viděn rovněž na webových stránkách. Obec má pro své malé občánky ZŠ jak v Kamenici, tak v Olešovicích i v Kostelci u Křížku, jejíž pověřená obec je Kamenice. Mateřská škola se nachází v Kamenici, Olešovicích, Sulicích a Kostelci u Křížku. V obci nechybí samozřejmě knihovna, pošta, kulturní centrum, zdravotnické středisko, dětské hřiště, tenisový kurt a fotbalové hřiště. V obci jsou tradičně organizovaní hasiči, dále ochotnický divadelní spolek, svaz včelařů a skauti. Pro děti a mládež je zde mnoho sportovních klubů a aktivit, například: Judo klub Kyklop, SK Partyzan Kamenice (florbal), SK Kamenice (gymnastický oddíl, fotbalový tým), mažoretky Kamenice, basket Kamenice, OS Devět sil – výchova v přírodě. Pro ženy je zde klub žen pořádající každoročně například bazar oblečení.

Během roku jsou v nabídce koncerty, plesy, divadelní představení, karnevaly konající se především na zámku Štiřín. Od ledna do prosince se v Kamenici pořád něco děje. Tradiční je zimní úklid – akce čistý Ladův kraj v dubnu, dětský den a pálení čarodějnic. Každý rok se také koná Kamenické oko - cyklo běžko turistický pochod, VAN GILLER CUPA závod horských kol, Kamenický pohár - taneční soutěž, pochod krajinou barona Ringhoffera, Kamenické pískání - soutěž žáků flétnového kurzu. Je vidět, že výčet aktivit pro občany je velmi pestrý. Podílejí se občané na aktivitách v obci? Z dotazníkového šetření vyplynulo, že ze 110 dotázaných se většina (68%) nepodílí na aktivitách v obci - nejvíce se nepodílí důchodci. Na dotaz, zda se lidé účastní společenských akcí v obci, jen 38% respondentů odpovědělo kladně, 30% občas a 30% ne. Většina (65%) nevyužívá ani místní spolky.

Z výsledků vyplývá, že náš výběrový vzorek občanů nepatří mezi ty aktivní, vzhledem k tomu, že nešlo o náhodný výběr, nelze to vztahovat na celou populaci, nicméně čísla ukazují spíše na neaktivitu místních občanů.

Součástí našeho průzkumu byly otázky zabývající se jak často a zda vůbec obyvatelé Kamenice využívají místní služby (ZŠ, MŠ, lékař, veřejné prostory), popřípadě které služby jim v obci chybí. Znovu je nutné podotknout, že v našem vzorku občanů byla 1/3 důchodců (32%), více jak třetina zaměstnaných a podnikatelů 35,6 %, 10 % studentů a 10 % občanů na rodičovské dovolené. Podle odpovědí na otázky, zda obyvatelé Kamenice využívají MŠ či ZŠ se ukázalo, že obyvatelé Kamenice spíše využívají základní školu v obci než mateřskou. V rozhovorech při sběru dat mnoho dotazovaných zmiňovalo nedostatečnou kapacitu místních mateřských školek, což může být hlavní příčinou nevyužívání této služby v obci.

Velmi podobně dopadly i výsledky využívání zdravotnických zařízení a veřejných prostor (parků, dětských hřišť apod.). Zdravotnické zařízení v obci využívá 40 % dotázaných a veřejné prostory 45 %. Častými odpověďmi dotazovaných bylo, že vlastní zahrádku při svém domě nebo využívají les k procházkám. Dětské hřiště ovšem hojně využívají matky s dětmi. Po vyhodnocení dotazníků nám také vyšlo, že nejvíce lidí jezdí za lékaři do Prahy, a to zejména za specialisty a obvodními lékaři. V Kamenici nejvíce obyvatelé chodí k praktickému lékaři a zubaři, především starousedlíci. Tento fakt, že novousedlíci často nemění lékaře, kterého mají v předchozím místě bydliště, čímž je v tomto případě Praha, jistě není ojedinělý

Z výsledků testování vyplývá, že veřejné prostory využívají více lidé se základním vzděláním a vysokoškolským vzděláním a naopak méně lidé se středoškolským vzděláním

bez maturity. Veřejné prostory také více využívají mladí lidé do 18 let a méně naopak lidé starší 64 let, což souhlasí i s tím, že obecně tyto prostory méně využívají starousedlíci, kteří využívají svých přídomních zahrad k odpočinku.

Co se týče absence některých služeb, tak nejčastějšími odpověďmi bylo, že dotázaným většina služeb vůbec nechybí nebo nechybí, tedy že vše, co potřebují, už v obci je. Pokud by něco uvítali, byla by to hlavně mateřská školka a supermarket, který je nyní v rekonstrukci.

Obec Kamenice má přepoklady k dalšímu rozvoji kulturního života. Několik společenských akcí se stalo již tradicí a jiné aktivity k rozvoji obce se mohou chlubit účastí mnoha obyvatel. Základní služby v obci se mohou zdát dostačující a odpovědi nebyly evidentně negativní. Nicméně díky demografickému vývoji, kdy se Kamenice stává „mladou obcí“, může nedostatečná kapacita MŠ a ZŠ být určitý problém. Novousedlíci žijící v Kamenici, tedy v zázemí Prahy, jsou nuceni využívat služeb v Praze, což přináší vyšší dopravní nároky a tlak na dopravní situaci v Praze. Samozřejmě nesmíme zapomenout, že drtivá většina celkových dojíždějících do zaměstnání cestuje denně právě do Prahy [Elektronicky: ČSÚ 2003]. Do obce je zavedena městská hromadná doprava. Situace je ovšem taková, že mnoho obyvatel suburbií v rámci svého sociálního statusu využívají a budou více využívat individuální automobilovou dopravu než dopravu hromadnou [Ouředníček 2006].

Pro obec je tedy důležité služby postupně rozšiřovat, aby byl zajištěn trvale udržitelný rozvoj suburbia. Důležité je rovněž posílit veřejné prostory, jejich okrasnou funkci, a zvýšit jejich funkčnost na místa setkávání místních, aby byl posílen komunitní život.

5. Doprava v obci Kamenice

Doprava představuje v současné době jeden z nejpalčivějších problémů suburbanizace. Obyvatelé měst mění místo svého bydliště a přesouvají se čím dál tím víc za jeho okraj. Vše ostatní však zůstává na svém místě - práce, škola, příbuzní, kamarádi. Tito lidé si často také ponechávají své praktické lékaře a jiné zdravotní specialisty. Tyhle vazby mají za následek ne-li každodenní, tak alespoň častou a pravidelnou dojížděku do města. Obce, nebo jejich části, do kterých nově přistěhovalí přijdou, většinou nedisponují dostatečnou infrastrukturou a nemohou tak zaručit patřičnou úroveň služeb, na kterou byli příchozí zvyklí z jádrových měst. Jedná se zejména o kulturu, vzdělání, nákupní centra, zábavu a volnočasové aktivity. Jak

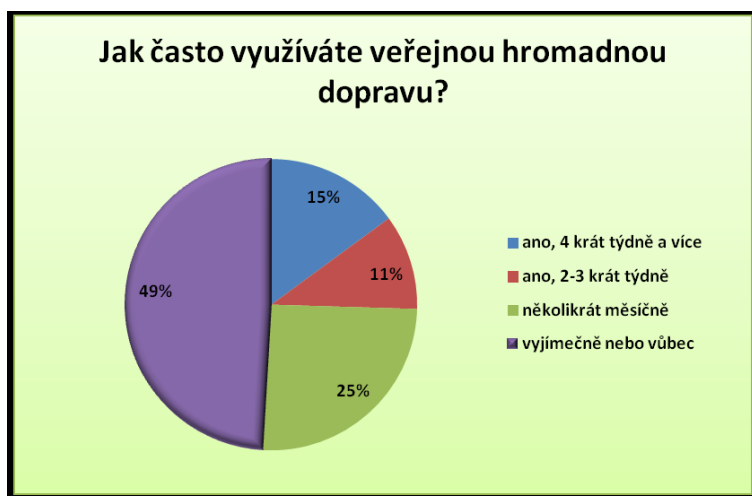
noví, tak původní obyvatelé se nechtějí s tímto nedostatkem smířit, a proto jsou ochotni za službami dojíždět i několik desítek kilometrů.

Obyvatelé suburbii využívají při dojížděce do měst zejména automobil, a to kvůli jeho nesporným výhodám oproti veřejné hromadné dopravě (dále jen VHD), která není schopna reagovat na současnou situaci [Ouředníček a kol. 2008]. Automobil konkuruje svou rychlostí, komfortem, nezávislostí na jízdních řádech a tzv. výhodou Door to Door, která v roztrášené zástavbě hraje mnohdy nejdůležitější roli. Intenzita automobilové dopravy, která v posledních letech značně narostla (mezi lety 1900-2006 o 67% [Ouředníček a kol., 2008]), však způsobuje také řadu problémů. Nejpalčivějšími z nich je znečištění ovzduší, hluk, každodenní dopravní zácpy a omezení pohybu chodců a zvířat.

Obec Kamenice není napojena na kolejovou dopravu, a proto služby VHD zajišťují autobusy. Ve špičce jezdí autobusy na trase Kamenice - Praha (po této trase se pohybuje 85% obyvatel obce) až pětkrát za hodinu, mimo špičku se frekvence snižuje na dva až jedenkrát za hodinu. Poslední spojení jede kolem půl jedné, první po páté hodině ranní. Cesta autobusem do Prahy (zastávka Budějovická, Praha 4) trvá v průměru 40 minut [Eletronicky: idos.cz]. Většina místních (49%) k dopravě však VHD nepoužívá nebo jen velice zřídka, 25% ji využívá jen několikrát do měsíce (viz Graf 10). Jako důvod uvedli, že vlastní automobil, proto jezdí jím, což koreluje se stávajícím trendem růstu automobilové dopravy, zmíněném výše. Pouze jeden respondent si stěžoval na malou frekvenci spojů, z čehož usuzujeme, že problém ve využití VHD bude jinde. Zbýlých 15% nemá potřebu nikam jezdit, neboť bydlí v docházkové vzdálenosti. Zajímavostí je, že zhruba jen třetina domácností v Kamenici vlastní více než jeden automobil (viz Graf 11), což je mírně v kontrastu s často uváděným předpokladem dvou automobilů na domácnost [Ouředníček a kol., 2008].

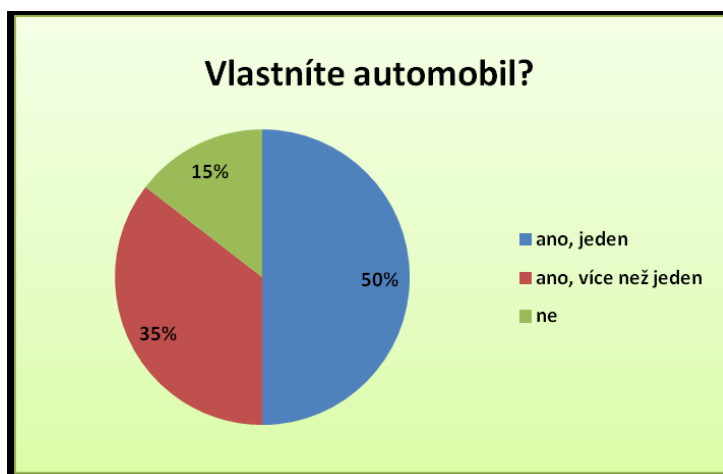
Obyvatelé Kamenice mají velice silné vazby na Prahu jako celek bez ohledu na konkrétní městské části a jejich vzdálenost. V důvodech dojížděky se starousedlíci od novousedlíků moc neliší. Ti později příchozí mají sice často silnější vazby na hlavní město v podobě příbuzných, přátel, praktického lékaře a někdy i úřadů, ale i starousedlíci dojíždí za známými a specializovanými doktory. Sociální vztahy však tvoří menší část důvodů k dojížděce. Nejvíce z nich jezdí do Prahy za prací, vzděláním, zábavou a nákupy, což je u obou skupin téměř totožné. (viz Graf 12)

Graf 10: *Využití veřejné hromadné dopravy*

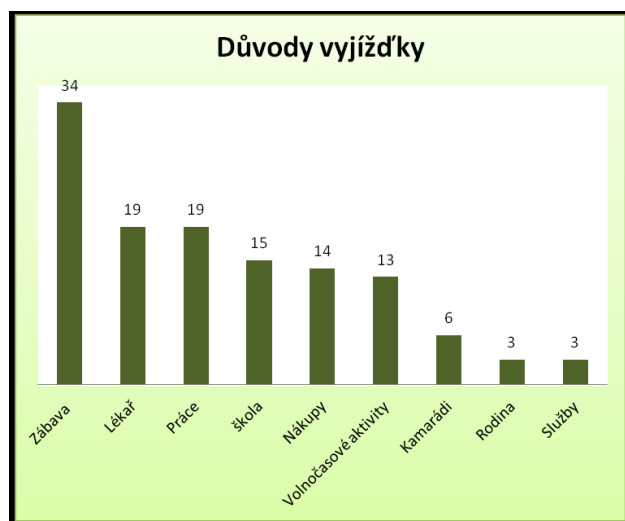
Zdroj: dotazníkové šetření

Graf 11: *Vlastnictví automobilu*

Zdroj: dotazníkové šetření

Graf 12: *Důvody dojížd'ky – počet odpovědí*

Zdroj: dotazníkové šetření

Co se týče otázky dopravy, neliší se Kamenice nijak zvlášť od ostatních suburbíí. Automobilová doprava převažuje nad VHD a většina požadovaných služeb včetně práce nejsou pěšky dosažitelné. Nároky obyvatel se čím dál tím více zvyšují a relativní blízkost, a tím i snadná dosažitelnost města, jim je umožňuje plně uspokojit. To je jediné vysvětlení pro tak intenzivní dojížd'ku za službami, neboť obec Kamenice poskytuje celkem obстойné zázemí pro bydlení. Je zde školka, škola, možnost sportovního vyžití, stravovací zařízení, knihovna, obchod, praktický lékař i základní specialisté. Většina dotázaných přiznala, že jim v obci v podstatě nic nechybí. Co je pochopitelné, je dojížd'ka za prací a vzděláním. Ta však s sebou na druhou stranu nese i vše ostatní, neboť tito lidé tráví ve městě podstatě celý den, během kterého zvládnou obstarat vše potřebné. Pak je celkem logické, že takoví lidé chtějí vše rychle zařídit a záleží jim na každé minutě, o kterou mohou být déle doma. Potřebují být vysoce flexibilní a nechtějí ztrácet čas čekáním na autobus nebo chůzí. Z toho vyplývá, že automobil je pro tyto lidi jedinou možností. Řešení vidíme jediné v zatraktivnění a zefektivnění VHD. Argumentem by mohla být třeba nízká cena, ekologie nebo „zdravý životní styl“.

Závěr

Na základě zmapování dynamického procesu suburbanizace v obci Kamenice můžeme potvrdit, že obec prošla a dále bude procházet změnami, které přivodily právě dopady způsobené suburbanizací. Celkově můžeme říci, že rezidenční suburbanizace významně

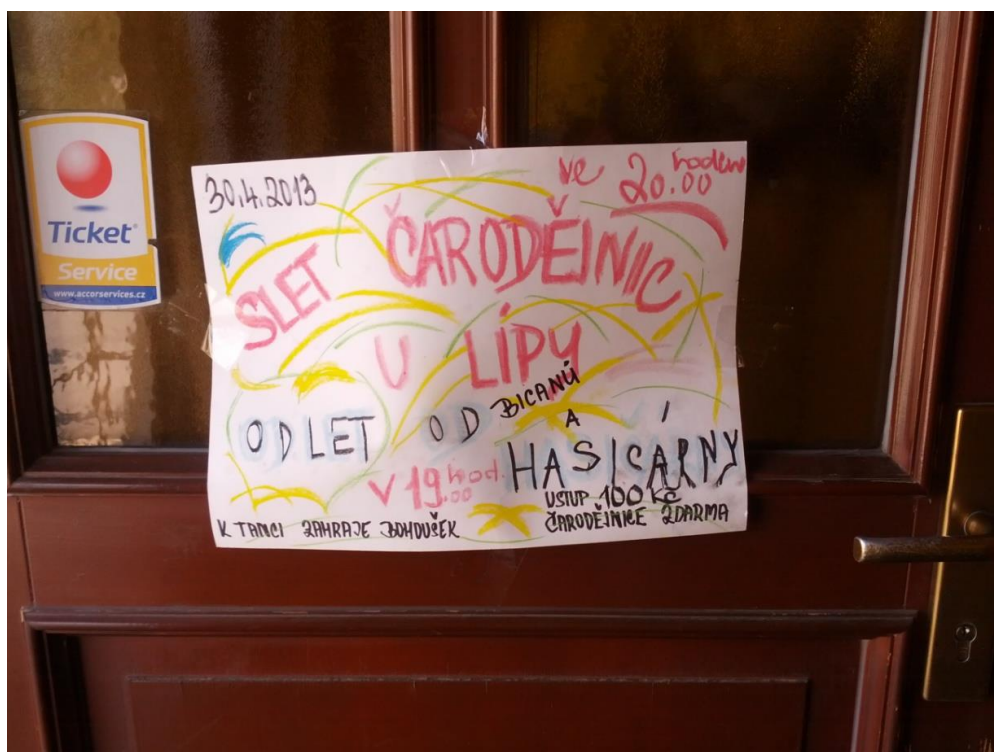
ovlivňuje rozvoj obce a sociální zázemí. Takřka dvojnásobný nárůst obyvatelstva a nových prostor k bydlení od roku 1991 sebou přináší potřebu výstavby nových komunikací nebo jejich opravu, výstavbu veřejného osvětlení nebo třeba zajištění kvalitnějších veřejných služeb (kapacita MŠ, ZŠ, veřejné venkovní prostory, supermarket) a třeba také environmentální dopady. Tyto a další dopady vyvíjejí větší nátlak na finanční prostředky obce. A protože obec nedisponuje většími finančními prostředky, je nucena měnit územní plán a rozvoj výstavby omezit.

Na druhou stranu se obec Kamenice díky rezidenční suburbanizaci stala lukrativní oblastí pro život. Už jen vývoj cen pozemků, domů a bytů naznačuje, že Kamenice patří mezi hodnotné obce v blízkosti Prahy. Samozřejmě to sebou přináší větší zodpovědnost obce v dalším rozvoji a udržení kroku se zvyšujícími se nároky obyvatel na zázemí obce. Ale co týče služeb, z dotazníkového šetření vyplynulo, že obec disponuje dostatečným zázemím. Jediné, co respondenti vytýkali, je supermarket v centru obce a již zmíněnou nedostatečnou kapacitu ZŠ a MŠ.

Sociální život v obci se také vlivem rezidenční suburbanizace proměnil. Příliv městských obyvatel s sebou přinesl městský styl života. Celkové sociální klima a vazby mezi obyvateli byly na základě dotazníkového šetření hodnoceny spíše pozitivně a i přes „poměštění“ obce Kamenice, tedy vyšší vliv individuálního přístupu občanů, je sousedské prostředí kladné a lidé si mezi sebou důvěřují. Problematika vztahů novousedlíků a starousedlíků není zvláště závažná, určité spory mezi určitými skupinami tu jistě jsou, ale jak již výše zmíněno, dle starosty obce zde nebyly pozorovány žádné významné konflikty. Stejně tak i samotní obyvatelé soužití dvou velkých skupin starousedlíků a novousedlíků hodnotí kladně.

V budoucnu se předpokládá, že dojde k dalšímu rozšíření obce, a to v souvislosti s nově vymezenými rozvojovými plochami určenými pro bydlení v územním plánu obce. Avšak tento trend v posledních letech klesá. Přesto to pro obec Kamenice znamená: udržet nekontrolovatelné výstavby nových objektů a s tím spojené environmentální a dopravní problémy „na uzdě“ a starat se o sociální prostředí, aby nedocházelo k tomu, že suburbanizace bude přispívat k narůstající individualizaci, ztrátě sociální soudržnosti, oslabování sociálního kapitálu a občanské společnosti [Sýkora, 2003].

Vlastní fotodokumentace

Použité zdroje

BAŠE, M. (2004): Proces suburbanizace. *ERA* 21, 6/2004, s. 73-76

CÍLEK, V., BAŠE, M. (2005): Suburbanizace pražského okolí: dopady na sociální prostředí a krajinu. 44 s.

ČSÚ. 2003. Sčítání lidu, domů a bytů k 1. 3. 2001 – dojíždka do zaměstnání a škol. Okres Praha-východ, 92 s.

OUŘEDNÍČEK, M. 2003. „Suburbanizace Prahy.“ *Sociologický časopis* Vol. 39, No. 2: 235 - 253.

OUŘEDNÍČEK, M. ed. (2006): Sociální geografie Pražského městského regionu. Praha, Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje.

OUŘEDNÍČEK, M, URBÁNKOVÁ, M (2006): Vliv suburbanizace na dopravu v Pražském městském regionu In: OUŘEDNÍČEK, M. ed. (2006): Sociální geografie Pražského městského regionu. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje. Praha. 146 s.

OUŘEDNÍČEK, M., TEMELOVÁ, J., MACEŠKOVÁ, M., NOVÁK, J., PULDOVÁ, P., ROMPORTL, D., CHUMAN, T., ZELENDOVÁ, S., KUNCOVÁ, I. (2008): Suburbanizace.cz. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje a Urbánní a regionální laboratoř, Praha, 96 s.

OUŘEDNÍČEK, M. (2012): Soubor specializovaných map - Rezidenční suburbanizace. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Urbánní a regionální laboratoř (URRlab) & Obec Dolní Břežany.

SÝKORA, L. 2002. „Suburbanizace a její důsledky: výzva pro výzkum, usměrňování rozvoje území a společenskou angažovanost“. In: Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky. Ed. by: Sýkora, L. Praha: Ústav pro ekopolitiku, o. p. s.

SÝKORA, L., ed. (2003): Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky. Praha, Ústav pro ekopolitiku, o.p.s. 191 s.

Internetové zdroje:

Obec Kamenice [online]. 2013 [cit. 2013-8-20]. Dostupné z WWW: <http://www.obeckamenice.cz/>

Zpravodaj z Kamenice [online]. 2008 - 2013 [cit. 2013-4-23]. Dostupný z WWW: <http://www.obeckamenice.cz/obec-kamenice/zpravodaj/>

Databáze demografických údajů za obce ČR, 1971-2011 [online]. 2013 [cit. 2013-6-1]. Dostupný z WWW: http://www.czso.cz/cz/obce_d/index.htm

Sčítání lidu, domů a bytů 2001 [online]. 2013 [cit. 2013-6-3]. Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/sldb/sldb2001.nsf/obce/538299?OpenDocument>

Sčítání lidu, domů a bytů 2011[online]. 2013 [cit. 2013-6-3]. Dostupný z WWW: http://www.czso.cz/xs/redakce.nsf/i/scitani_lidu_domu_a_bytu_2011

Změny ve struktuře domácností se zaměřením na rodiny s malými dětmi a domácnosti jednotlivců. [cit. 2013-8-20]. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/ainformace/7777002E1CBD>

